

Kuifaalscholver nieuwe broedvogel voor Nederland; Zwarte Ooievaar de volgende?

De vestiging van een nieuwe broedvogel in ons land wordt soms voorafgegaan door een toenemend aantal waarnemingen van (onvolwassen) vogels in het broedseizoen. Dit was bijvoorbeeld het geval bij de Zeearend (zie Sovon-Nieuws 2012 nr. 3). Na steeds meer zomerwaarnemingen volgde in 2006 het eerste broedgeval en nam het aantal geleidelijk toe tot vijf broedgevallen in 2013, waarvan vier succesvol. Daarnaast waren er in het voorjaar van 2013 nog enkele (jonge) paren aanwezig die (nog) niet tot broeden overgingen, o.a. in de noordelijke Delta. In het voorjaar van 2013 konden we een nieuwe Nederlandse broedvogel bijschrijven: Kuifaalscholver. Ook bij deze soort na eerdere waarnemingen in het broedseizoen.

Eerste broedgeval Kuifaalscholver in 2013

De Kuifaalscholver is een echte zee- en kustvogel die broedt op rotskusten van Groot-Brittannië, Noorwegen, West-Frankrijk en op enkele plekken in Zuid-Europa.

In 2012 vond de eerste broedpoging plaats nabij Neeltje Jans in Zeeland, maar dat paar kwam niet verder dan nestbouw. Gedurende het voorjaar van 2013 verbleven er in een aalscholverkolonie bij Neeltje Jans vier paren Kuifaalscholvers. De vogels werden nauwgezet gevolgd door Sander Lilipaly en Pim Wolf. Van twee paren werd alleen balts gezien, van het derde paar ook paring en nestbouw, terwijl het vierde paar ook daadwerkelijk ging broeden. Na 19 of 20 dagen werd de broedplaats echter verlaten, waarschijnlijk (mede) doordat Aalscholvers nestmateriaal (beperkt aanwezig wier) wegnamen uit het nest van de veel kleinere Kuifaalscholvers.

Van het paar dat niet verder dan nestbouw kwam droeg één vogel een blauwe kleurering waaruit bleek dat de vogel in 2009 is geboren op Isle of May, een eiland langs de oostkust van Schotland. Hier zijn sinds 1997 al 16.000 Kuifaalscholvers geringd en niet eerder vestigde een geringde vogel zich op zo'n grote afstand (650 km) van deze kolonie (M. Newell).

De broedplek waar de Kuifaalscholver zich vestigden, een stenen strekdam in voedselrijk zout water, werd in 1999 bezet door Aalscholvers. In 2008 volgde er het

eerste zekere broedgeval voor Nederland van een Grote Aalscholver, een ondersoort van de Aalscholver die - net als de Kuifaalscholver - op rotskusten nestelt (Scandinavië, Britse Eilanden). Ook in de jaren 2009 tot 2013 broedden er jaarlijks 2-6 paren Grote Aalscholvers, waarmee dit voor deze ondersoort de enige jaarlijkse broedplek in Nederland is. Nu zich hier ook Kuifaalscholvers gevestigd hebben, is het helemaal een unieke kolonie geworden.

En wanneer broedende Zwarte Ooievaars?

Afgelopen voorjaar werden relatief veel Zwarte Ooievaars gemeld op Waarneming.nl en bij Sovon, vooral in het zuidoosten van het land. Aanwijzingen voor een broedpoging ontbraken, maar een serie waarnemingen in enkele gebieden in Limburg en Noord-Brabant is opmerkelijk. Zo waren er o.a. meldingen van een adulte vogel foeragerend langs een beekje midden in een bos met geheel gesloten bladerdek (7 juni) en van een pleisterend paartje daar dichtbij eind juni en begin juli. Natuurlijk kan het ook 'gewoon' gaan om overzomeraars maar het geeft wel hoop voor de toekomst, ook omdat het hierbij om adulte vogels gaat.

Landelijk gezien neemt het aantal voorjaarsmeldingen de laatste jaren toe (bron: Waarneming.nl en BSP van Sovon), al blijft de soort vooralsnog een echte nazomervogel in ons land, met de meeste waarnemingen tussen half juli en eind september (figuur 1).

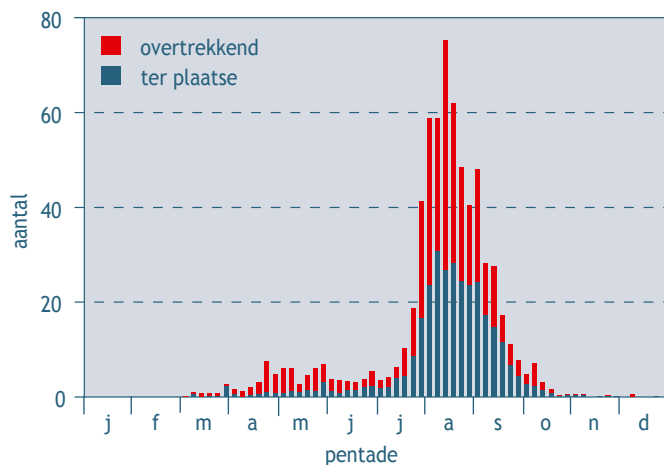
In het voorjaar van 2013 werden relatief veel pleisterende Zwarte Ooievaars in Nederland gezien: 6 exemplaren in april (gemiddeld 4,3 in 2007-12 met als uitersten 1 en 12), 18 in mei (gemiddeld 7,3; uitersten 4 en 14) en 17 in juni (gemiddeld 8,5; uitersten 3 en 13).

*Kuifaalscholver,
19 november 2010, Scheveningen.
Foto: Hans Overduin*

Dat Zwarte Ooievaars bij ons in toenemende mate worden gezien heeft waarschijnlijk te maken met een uitbreiding van het broedgebied. Dat ligt in Wallonië (België), Noordoost- en Centraal Frankrijk, Spanje en oostelijk van een lijn van de Elbe (Noord-Duitsland) naar Griekenland. In Duitsland groeide het aantal van 330-390 paren in 1999 naar 650-750 in 2009, met ook een toename in het aan Nederland grenzende Nordrhein-Westfalen (2009:90 paren). In Wallonië broedden rond 2003-07 maximaal 90 paren (G. Jadoul). In de oostelijke kantons van Wallonië, grenzend aan Zuid-Limburg, namen de aantallen toe van één of enkele paren in 2000 naar 10 paren in 2013 (P. Voskamp). In Frankrijk vond het eerste broedgeval plaats in 1977; er waren 40-60 paren in 2010. Nestelden Zwarte Ooievaars lange tijd alleen in afgelegen bossen, tegenwoordig doen ze dat ook in bossen waarvan recreanten volop gebruik maken. Deze flexibiliteit maakt de stap om ook Nederlandse broedvogel te worden wellicht minder groot.

> sovon.nl

● *Arjan Boele*

Figuur 1. Zwarte Ooievaar. Seizoenspatroon in Nederland in 2004-13 (bron: Waarneming.nl en Bijzondere Soorten Project - niet broedvogels van Sovon; weergegeven is het gemiddelde aantal per vijfdaagse periode).

Zwarte Ooievaar, 28 mei 2008, Grevenbicht. Foto: Ran Schols